

3. Горбунова Л. С. Мультикультуралізм в освіті: імперативи, можливості та загрози / Людмила Степанівна Горбунова // Культура і Сучасність: альманах. — К.: Міленіум, 2011. — № 1. — С. 5–13.

4. Коваленко С. М. Неформальна освіта дорослих: досвід організації та перспективи реалізації в Україні / С. М. Коваленко // Педагогічні науки. — 2008. — С. 30–38.

5. Мадридський міжнародний план дій по проблемам старения [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.un.org/russian/document/declarat/ageing_program_ch1.html

6. Рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи 1283 щодо історії та вивчення історії в Європі, 1996 рік.

7. Winterton J., Winterton R. Widening Participation in Learning through Adult Residential Provision: An Evaluation / J. Winterton, R. Winterton. — London: Eldwick Research Associates, 2012. — 96 p.

УДК 37.017.7-316.621-053

О. М. Шамич,

кандидат педагогічних наук, доцент

ПІДЛІТКИ ТА ЇХ ГРОМАДСЬКА АКТИВНІСТЬ

Представлена стаття розкриває різні підходи до визначень понять «громадянин», «громадськість», «активність», «громадянська активність», на основі узагальнення та систематизації робиться визначення «громадської активності особистості» та «громадської активності підлітка» та розкривається структура цих понять.

Ключові слова: громадськість, активність, громадська активність.

Вступ. Формування у підростаючого покоління громадської активності, залучення їх до суспільно корисної діяльності, розвиток якостей справжнього громадянина своєї держави — це проблема становлення і розвитку громадянського суспільства. Проте вивчення практики засвідчує, що проблема формування у підлітків громадської активності в сучасних умовах залишається поза увагою сім'ї, школи та громадських організацій і пущена в багатьох випадках на самоплив.

У науковій літературі розглядалися різні аспекти громадянського виховання. Психологічні механізми, умови та шляхи формування громадської активності вивчали Г. Андреева, О. Леонтьев, Б. Ломов, В. Мухіна, А. Петровський, Л. Рувинський, Д. Фельдштейн та ін. Розкриття сутності, змісту, форм і методів громадянського виховання знаходимо у працях Н. Косаревої, Л. Крицької, Ф. Кузнецова, В. Поплужного, В. Сухомлинського та ін. Громадянські цінності сучасного українського виховання досліджували С. Золотухіна, І. Підласий, Ю. Руденко, О. Сухомлинська та ін. Методологічний аспект громадянського виховання розкривали В. Кремень, Ю. Мальований, К. Чорна та ін.

Вивчивши цю тему, ми дійшли висновку, що в науковій літературі не існує єдиного визначення поняття «громадська активність», а також не знайшли визначення поняття «громадська активність підлітка».

Формування цілей статі. Метою цієї роботи є визначення та розкриття сутності поняття «громадська активність особистості» та «громадська активність підлітка».

Відповідно до мети були визначені такі завдання:

1. Проаналізувати різні підходи до визначення понять «громадянин», «громадськість», «активність», «громадянська активність» та навести своє бачення наукового визначення поняття «громадська активність».

2. Аналізуючи основні визначення громадської активності та його складові, наведені у науковій літературі, зробити узагальнення щодо визначення поняття «громадська активність підлітка».

3. Науково розкрити структуру громадської активності підлітка.

Результати дослідження. Вчені вже давно, ще з часів заснування держави почали звертатися до питання громадської активності. Ця проблема в сьогоденні розглядається в різних наукових сферах: філософії, соціології, історії, економіці, педагогіці, психології, але, на жаль, у сучасній науковій практиці не існує єдиного визначення цього поняття.

Для визначення терміну «громадська активність» ми розглянемо поняття «громадянин», «громадськість», «активність».

У довідникових джерелах термін «громадянин» трактується як:

– в античності (грец. *polites*; лат. *civis*) — особа, наділена сукупністю політичних прав і обов’язків відповідно до грецьких та римських законів [3];

– людина, яка належить до певної територіальної спільноти — міста, країни тощо. Ця приналежність є формально юридично оформленою. Як член певного соціуму громадянин має певні права та обов’язки, щодо цього соціуму і підпорядковується певним (прийнятим в громаді) нормам і законам [10];

– той, хто має підданство даної держави [10];

– фізична особа, правовий статус якої обумовлений її належністю до громадянства певної держави. Громадяни також володіють повнішим обсягом прав і свобод, ніж інші категорії населення — іноземці та особи без громадянства [9].

Як бачимо, поняття «громадянин» тісно пов’язано з приналежністю до держави, але не володіє якісними характеристиками і є в більшій мірі формальним.

Тому доцільніше, на нашу думку, розглянути поняття «громадськість», яке значно ближче до розуміння громадської активності.

У науковій літературі знаходимо такі визначення громадськості. Це:

– спрямованість на користь суспільства, підпорядкування особистих інтересів громадянським, служіння Батьківщині; користування правилами і виконання обов’язків, встановлених законами держави [6, с.113];

– усвідомлення і відчуття особою власної причетності до своєї держави. Держава, як усвідомлює її громадянин, є умовою задоволення особистісних потреб; вона регламентує трудову діяльність, залучає до політичної, соціальної, економічної тощо стратифікації;

– здатність і готовність громадян до активної участі, їх інтерес до примноження не тільки особистих, приватних, але й суспільних надбань, тобто їх орієнтація на суспільне благо або їх почуття солідарності, що свідчить про їх готовність до вчинків, дій, зусиль, за яких або взагалі не очікується жодної матеріальної компенсації, або ж вона є незначною [4];

– соціально активна частина суспільства, яка на добровільних засадах бере участь у суспільно-політичному житті країни. Для громадськості характерні: потреба у спілкуванні; орієнтація на колективну діяльність; пріоритет громадських інтересів перед особистими, активне вираження своєї суспільної позиції тощо [9];

– сукупність переконань і поглядів, які, з одного боку, передбачають високу міру незалежності і самостійності індивідуальних суджень про суспільство, а з другого — непорушну соціальну солідарність, що виявляється в участі особистості в житті соціуму. Громадськість проявляється у вигляді індивідуальної поведінки, але опосередковується соціокультурною обстановкою, а отже, може бути розвинута відповідно до зовнішньої волі (О. Кіко).

Аналізуючи вищевказані визначення, бачимо, що вже в саме поняття «громадськість» закладена потенційна активна участь у житті суспільства. Усі визначення передбачають: спрямованість на користь суспільства, залучення до суспільного життя (орієнтація на колективну діяльність), готовність до активної участі, пріоритет громадських інтересів перед особистими.

Активність у науковій літературі вчені розглядають як:

– ціннісний спосіб моделювання, структурування та самоздійсненість особистістю діяльності, спілкування і поведінки (К. Абульханова-Славська);

– особлива форма діяльності (Д. Ельконін);

– міра інтенсивності діяльності (С. Косолапов, А. Петров, А. Ричков);

– важлива якість особистості, як здібність змінювати навколишню дійсність залежно від власних потреб, поглядів, цілей (А. Петровський);

– здібність людини до самоінтеграції, до систематизації нахилів, бажань, мотивів та вмій здійснити вольове зусилля (С. Рубінштейн);

– здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею навколишнього середовища й самої себе на основі засвоєння багатств матеріальної і духовної культури (С. Гончаренко);

– прагнення розширювати сферу своєї діяльності, здатність нести в собі потенціал енергії, сили, творчості (Л. Орбан-Лембрик);

– загальна характеристика живих істот, їх власна динаміка, як джерело перетворення, зміни чи підтримки ними життєво-значущих зв'язків з оточуючим світом. Активність характеризує, в більшій мірі, обумовленість зроблених дій специфікою внутрішніх станів суб'єкта безпосередньо в момент діяльності, довільність, надситуативність, значна стійкість діяльності по відношенню до поставленої мети (Н. Побірченко);

– результат прояву потреб, інтересів і переконань самої людини (В. Ягупов);

– феномен самовираження самої особистості, дотримання своїх переконань, знань, умій, схильностей, здібностей, волі й етичних цінностей; реакція індивіда на якісь створені для нього умови, спонукаючі до активної діяльності. При цьому основне джерело активності особистості — її мотивація (Д. Ломберт Декерс).

Отже, узагальнюючи вищевказані визначення, бачимо, що усі вони характеризують активність як: діяльність, здатність до діяльності, прагнення діяльності (змін, перетворень) та результат прояву потреб, інтересів, мотивів і переконань. Подібне узагальнення знаходимо у психолога Л. Семенюк, яка зазначає, що термін «активність» застосовується для позначення ряду неоднакових явищ: визначеної, конкретної діяльності індивіда; стану, протилежного пасивності, близького до того, що позначається терміном «рівень бадьорості»; для позначення ініціативності; активності — діяльності як синоніма [8].

Перш, ніж дати визначення громадської активності, узагальнюючи проаналізовані визначення похідних понять, розглянемо трактування цього терміну, знайдені нами в науковій літературі.

Так, громадську активність дослідники трактують як:

- міру участі людини у вирішенні суспільно значущих завдань, що виявляється у ставленні до суспільства, праці та власності, до інших людей, до самого себе; повагу і прийняття прав та обов'язків;

- діяльність індивідів і соціальних груп, спрямована на внесення змін та розвиток громадянського суспільства;

- активна реалізація своїх цивільних прав, тобто активна участь у житті держави, наприклад, голосування на виборах, членство у будь-якій партії, профспілці тощо;

- дії (форма активності), метою яких є вирішення суспільних проблем, зміна влади тощо.

Також вважаємо за необхідне розглянути знайдені у науковій літературі визначення близького по суті поняття «громадянська активність».

Під громадянською активністю розуміють як:

- діяльність людей, пов'язану зі здійсненням суспільних функцій у тих сферах життя суспільства, що не можуть регулюватися або реально не регулюються державою (Д. Акімов);

- внутрішнє прагнення до діяльності, спрямоване на здійснення будь-якої суспільної мети; важливу умову розвитку державотворення (Т. Безверха);

- складний стан, і одночасно, якість людини як представника соціального, завдяки якому відбувається не тільки зв'язок людини з навколишньою дійсністю, але й створення світу відносин, в яких розгортаються і реалізуються особливі форми і види громадянської активності в складній взаємодії суб'єктів (Л. Семенюк);

- накопичення досвіду реальних соціально-значимих справ, участь у суспільних об'єднаннях і акціях, спрямованих на захист прав громадян, зміцнення правопорядку (Л. Шангіна);

– здатність залучення особистості до відданості суспільним справам і громадянській солідарності (А. Карась);

– діяльна сфера вияву громадянської особистості, що складає комплекс громадянських якостей, які характеризують особистість людини як громадянина-патріота, громадянина-професіонала і громадянина-демократа (Л. Снігур).

Аналізуючи дані визначення бачимо, що більшість науковців визначає поняття громадської та громадянської активності як діяльність або внутрішнє прагнення до діяльності, спрямоване на здійснення суспільних функцій з метою зміцнення або зміни існуючого суспільно-політичного порядку.

Таким чином, на основі аналізу визначень громадської активності та його складових, наведених у науковій літературі, спробуємо зробити наступне узагальнення щодо визначення самого поняття:

Громадська активність — це якість особистості, яка виявляється у її здатності впливати на суспільне життя; задовольняти власні потреби та інтереси, реалізовувати інтереси та цілі певної спільноти, вирішувати суспільно значущі завдання, ініціювати зміни у процесі відносин з навколишнім світом; прагненні діяти на користь суспільства; поважати і прийняти права та обов'язки члена суспільства.

Оскільки нас цікавить громадська активність саме стосовно підліткового віку ми спробували дати наступне визначення:

Громадська активність підлітка — це якість особистості, яка виявляється у її здатності впливати на життя дитячої групи; задовольняти власні потреби та інтереси, реалізовувати інтереси та цілі колективів та об'єднань, до яких належить, та вирішувати важливі для них завдання; прагненні діяти на користь суспільства; поважати і реалізовувати відповідно до морально-етичних принципів та вікових можливостей свої права та обов'язки.

Ми розділяємо думку В. Радула, який вважає, що громадська активність передбачає наявність інтересу до громадської роботи, організаторські здібності, відповідальність за виконання доручень, ініціативність, вимогливість до себе й готовність допомагати іншим під час виконання громадських завдань [7].

У структурі громадської активності можна виділити такі компоненти: когнітивний; емоційно-ціннісний; мотиваційно-вольовий; практично-діяльнісний.

Когнітивний компонент визначається тими знаннями, їх обсягом та якістю інформації, що особистість має у своєму розпорядженні. Як зазначає Н. Абаскалова: «сформованим поняття є в тому випадку, якщо той, кого навчають, має достатньо тверді знання суттєвих ознак, які оформлені в суворе логічне визначення, знає і вільно оперує системою формальних і діалектичних зв'язків цього поняття з іншими поняттями і здатний, у разі потреби, скористатися поняттям в логічній послідовності думок і мови, не порушивши змістової і формальної структури».

Розвиток когнітивного компоненту передбачає не лише розуміння, що таке громадська активність, але й розширення та поглиблення знань про норми і правила поведінки, свої права та обов'язки на рівні соціуму, групи, а також індивідуальної необхідності. Важливим є усвідомлення особистістю власних потреб, мотивів, ціннісних орієнтацій, що спонукають до активної діяльності на користь суспільства, а також усвідомлення своєї спроможності змінити оточуюче на краще. Важливе значення має усвідомлення власного досвіду, рівень соціальних домагань та очікувань.

Емоційно-ціннісний компонент виявляє суб'єктивне ставлення особистості до суспільно значущої діяльності, а також до довкілля, оточуючих і до себе, що здійснюється насамперед через емоційно позитивне сприйняття. Важливе значення у розвитку емоційно-ціннісного компоненту громадської активності відіграють емоції, які виникають у ставленні до інших та складають основу соціально ціннісних орієнтацій, а саме: емпатія, доброзичливість; милосердя; готовність захищати слабших; почуття єдності з сім'єю, групою, соціумом; солідарність.

Важливим є позитивне емоційне почуття, що виникає після виконання суспільно значущої діяльності, допомоги комусь чи вирішенні якоїсь суспільної проблеми, і викликає бажання повторити успіх, досягти ще кращих результатів, принести ще більше користі суспільству.

Мотиваційно-вольовий компонент у структурі громадської активності передбачає наявність не лише стійкої системи мотивів, але й вказує на необхідність вольової регуляції та вольової організації особистості, наявність у неї цілісного світогляду та необхідних вольових якостей. Без вольової регуляції перетворення знань в переконання, а переконань у вчинки і дії неможливо [2].

Мотив — це внутрішній потяг людини до діяльності, особисті причини, що спонукають людину до дій, вчинків, те, заради чого діяльність відбувається. Саме мотиви, як реальні спонукачі, примушують особу зробити той, а не інший вибір. Визначаються мотиви потребами та ціннісними орієнтаціями.

Мотивація — це сукупність спонукальних факторів, які визначають активність особистості. Мотивація може бути внутрішньою або зовнішньою. Внутрішня мотивація спонукає особистість до дії на основі її внутрішніх переконань, потреб, моральної свідомості, тобто забезпечує добровільність поведінки. Зовнішня мотивація проявляється у діяльності та поведінці особистості, викликаній соціальними нормами-вимогами, суспільною думкою чи іншим зовнішнім стимулом.

Воля — це психічний процес свідомого управління діяльністю, яка проявляється у подоланні труднощів і перешкод на шляху до поставленої мети. Саме завдяки вольовим процесам людина здійснює бажану чи небажану для себе діяльність.

Кожна діяльність зумовлена різними мотивами. Основну роль у забезпеченні громадської активності відіграють соціально-ціннісні і особистісно значущі мотиви, потреба у суспільно значущій діяльності, прагнення змінювати оточуючу дійсність на краще, вирішувати соціальні проблеми, допомагати іншим. Якщо дотримуватися класифікації С. Занюка, це будуть просоціальні (суспільно значущі) мотиви — мотиви, пов'язані з усвідомленням суспільної значущості діяльності, з почуттям боргу, відповідальності перед групою та суспільством, проявляються у нормативності, лояльності до групових стандартів, визнанні і захисті групових цінностей, прагненням реалізувати групові цілі [1].

Виникненню внутрішньої мотивації сприяють відчуття компетентності, тобто відчуття повноти своїх можливостей, усвідомлення своєї можливості щось змінити чи комусь допомогти, а також відчуття самодетермінації, тобто усвідомлення себе як єдину причину своїх дій.

Практично-діяльнісний компонент передбачає практичну готовність до здійснення суспільно значущої діяльності, до оволодіння різними видами діяльності, необхідними життєвими навичками й уміннями для виконання суспільно корисної діяльності, допомоги іншим, внесення позитивних змін у суспільство.

Основою практично-діялісного компоненту є активні дії щодо створення умов для виконання обов'язків, вимог, зобов'язань, відстоювання прав своїх та членів спільноти. При цьому особистість проявляє ініціативу, самостійність, відповідальність, яка розкривається у кожному вчинку, повсякденній поведінці, під час суспільно корисної діяльності, у ставленнях до інших та до себе. Практично-діялісний компонент включає в себе оволодіння прийомами самопізнання, саморегуляції та саморозвитку, а також здатності прогнозувати свої вчинки.

Схематично структуру громадської активності представлено на рис. 1.

Рис. 1 — Структура громадської активності

Висновки. Дослідивши наукову літературу ми переконались, що питання громадської активності було актуальним з давніх часів та залишається актуальним і нині.

Поняття громадської активності тісно пов'язане з такими термінами як: громадянин, держава, громадськість, активність. Саме на основі вказаних понять та узагальненні визначень громадської активності, знайдених у науковій літературі, ми дали визначення поняття «громадська активність особистості».

У структурі громадської активності можна виділити такі компоненти: когнітивний; емоційно-ціннісний; мотиваційно-вольовий; практично-діяльнісний.

Данная статья открывает различные подходы к определению понятий «гражданин», «гражданственность», «активность». На основе обобщения и систематизации делается определение «гражданской активности личности» и «гражданской активности подростка» и раскрывается структура данного понятия.

Ключевые слова: гражданственность, активность, гражданская активность.

The formation of the younger generation of public activity, engaging them in socially useful activities, developing qualities of the state true citizen — problem of the formation and development of civil society. Submitted article reveals different approaches to definitions of «citizen», «public», «activity», «public activity» based on generalization and systematization those considered to be definition of «public activity of the individual» and «social activity adolescent» and revealed the structure of this concept.

Based on the analysis of definitions of public participation and its components described in the scientific literature, we made the following generalizations about the definition of the term:

Public activity — is the quality of the individual, which is in its ability to influence to social life, to meet its own needs and interests, pursue your

interests and goals of a community to solve socially significant tasks to initiate changes in the relations with the outside world, the desire to contribute to society; respect and accept the rights and responsibilities of a member of society.

Since we are interested in civic engagement in adolescence, we tried to give the following definition:

Public activity teenager — is the quality of the individual, which is in its ability to affect the lives of children group, to meet its own needs and interests, pursue your interests and goals of groups and associations to which he belongs, and decide important task for them, to act on benefit society to respect and implement in accordance with ethical principles and age-opportunities of their rights and responsibilities.

The concept of public activity is closely associated with terms such as: public spirit, state, public activity. It is based on these concepts and compilation of definitions of public activity given in the scientific literature, we have given the definition of «public activity of the individual».

Keywords: citizen, activity, civil activity.

Список літератури

1. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. для студ. ВНЗ — К.: Либідь, 2002. — 304 с.
2. Иванников В. А. Психологические механизмы волевой регуляции: учебное пособие. — СПб.: Питер, 2006. — 208 с.
3. Козлов А. А. Гражданственность и гражданская активность: [Електронний ресурс] :www.nravstvennost.info/library/news_detail.php?ID=2283
4. Мюнклер Х. Гражданская компетентность [Електронний ресурс] <http://www.academy-go.ru/publications/Munkler.html>
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Посібник. — К.: Академвидав, 2003. — 448 с.
6. Пометун О. Кроки до демократії: Уроки громадянської освіти / Пометун О., Ремех Т., Ламах Е.: За ред. О. І. Пометун. — К.: АПН, 2001. — 128 с.
7. Радул В. В. Соціальна зрілість молодого вчителя — К.: Вища школа, 1997. — 269 с.

8. Семенюк Л. М. Психология гражданской активности (особенности и условия развития) — М.: Воронеж, 2006. — 196 с.
9. Юридичний словник / zakony.com.ua/juridical.html?catid=37420.
10. <http://uk.wikipedia.org/wiki>

Отримано 12.03.2012 р.

УДК 378.21

О. А. Щербина,
кандидат технічних наук, доцент

ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ СИСТЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються нові технології створення електронних навчальних ресурсів для систем дистанційного навчання, основані на використанні хмарних Інтернет-сервісів.

Ключові слова: інклюзивна освіта, дистанційне навчання, електронні навчальні ресурси, хмарні обчислення, SkyDrive, Google Drive, Moodle.

Вступ. Важливу роль у розвитку сучасної освіти, зокрема й реалізації концепції інклюзивної освіти, відіграють інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Безумовною вимогою часу є масове впровадження цих технологій у практику роботи навчальних закладів, що потребує залучення до цієї справи великої кількості викладачів. У їх числі є чимало тих, хто є хорошим фахівцем у своїй предметній галузі, однак не володіє на достатньому рівні необхідними ІКТ та не має досвіду викладання у віртуальному середовищі. Особливо це стосується викладачів старшого віку.